

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti (NMS)

Efektivní směřování marketingových kampaní

www.vlada.cz

Úřad vlády České republiky

Cíle

Příprava podkladů pro politická rozhodnutí v oblasti drogové závislosti

Řešení

Monitoring drogové situace
Porovnávání na mezinárodní úrovni

Produkt

IBM SPSS Statistics

ACREA případové studie

IBM SPSS Software
Business Analytics
Státní sféra

NMS bylo zřízeno v roce 2002 usnesením vlády jako součást Sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky při Úřadu vlády České republiky. Zároveň působí jako partner evropské sítě REITOX, kterou ustavila Evropská komise spolu s národními vládami, aby monitorovala drogovou situaci, připravovala podklady pro kvalifikovaná politická rozhodnutí v této oblasti na národní i evropské úrovni a vyhodnocovala jejich účinnost.

Síť REITOX je koordinována Evropským monitorovacím centrem pro drogy a drogovou závislost (decentralizovaná agentura EU, viz www.emcdda.europa.eu), které je nejbližším mezinárodním partnerem NMS. V NMS pracuje sedm zaměstnanců – kromě vedoucího střediska, který je epidemiolog, čtyři výzkumníci (se sociologickým či psychologickým vzděláním), ekonomka, asistentka a PR specialista.

Problém

Monitoring drogové situace je hlavní náplní práce NMS, které buď zpracovává sekundární data pocházející od jiných subjektů (Státní zdravotní ústavy, Policie ČR, hygienické stanice, léčebná zařízení atd.) nebo samo provádí či zadává různé typy specializovaných studií. Mezi informace zpracovávané shodně v zemích EU patří data o pěti klíčových indikátorech, jak je definovalo Evropské monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, tedy o (1) užívání drog v obecné a školní populaci, (2) problémovém užívání drog, (3) o mortalitě uživatelů drog, (4) infekcích spojených s užíváním drog a (5) o žádostech o léčbu v souvislosti s užíváním drog. Významnou roli mají vedle toho i data z trestně-právního sektoru a data o dostupnosti nelegálních drog aj.

NMS každoročně vydává Výroční zprávu o stavu ve věcech drog v České republice, šestkrát ročně publikuje časopis *Zaostřeno na drogy* a v několika edičních řadách vydává odborné publikace s drogovou tematikou nebo výsledky průzkumů, které jsou spolu s dalšími informacemi ke stažení na stránkách drogy-info.cz.

Řešení

IBM SPSS Statistics bylo v NMS statistickým softwarem první volby. Tento software je užitečným nástrojem pro zpracování dat v mnoha různých typech studií.

Více případových studií naleznete na

www.acreea.cz/zakaznici.htm

Protože drogová situace znamená mnoho různých dimenzí spjatých s fenoménem návykových látek (viz klíčové indikátory výše), klademe si v rámci výzkumu různé typy otázek, pracujeme s různě velkými a různě uspořádanými daty a řešíme různé statistické problémy. V závislosti na designu studie se pak liší i procedury, které v IBM SPSS Statistics využíváme – vedle základních deskriptivních statistik standardně používáme korelace, srovnáváme populační průměry (pomocí t-testu, resp. ANOVY), využíváme faktorovou analýzu, některé klasifikační techniky, regresní modely a analýzu přežití. Protože některá data už máme k dispozici za několik let zpět, plánujeme více využívat modul pro analýzu časových řad.

Z tohoto hlediska je nejméně komplikovaným indikátor užívání drog v obecné a školní populaci, kde jsou hlavním zdrojem dat standardizovaná dotazníková šetření, při jejichž analýze pracujeme s několikatisícovými reprezentativními vzorky. I tady ale někdy narážíme na obtíže – nejčastěji s omezeně reprezentativními daty, pokud chceme zkoumat špatně přístupné populace uživatelů drog – například návštěvníky nočních klubů a tanečních párty.

Méně obvyklé statistické úlohy je potřeba řešit v souvislosti s indikátory problémového užívání drog, mortality uživatelů a infekcí spojených s užíváním drog – tady jsme většinou odkázáni na sekundární data sbíraná jinými institucemi. Letos například plánujeme počet problémových uživatelů drog, kteří jsou skupinou ve standardních dotazníkových šetřeních podreprezentovanou, odhadnout metodou capture-recapture (CRC) původně vyvinutou v ekologii pro odhad velikosti populace živočišných druhů.

Princip CRC spočívá v propojení evidencí uživatelů drog z různých zdrojů (např. data ze zdravotnických zařízení, data o pachatelích trestných činů, data o infekcích spojených s užíváním drog) tak, aby byl každý jedinec jednoznačně identifikován (například zašifrovaným rodným číslem); z velikosti průniku těchto tří množin lze pak odhadnout skutečnou celkovou velikost populace problémových uživatelů drog. Obdobně využíváme přístup database-linkage při konstrukci souboru pro retrospektivní kohortové studie mortality uživatelů drog – zde jsme ovšem narazili na potíže při analýze dat pomocí IBM SPSS Statistics, konkrétně potíž při výpočtu (odhadu) incidence rate. V současné době hledáme řešení jak tento parametr vypočítat za pomoci programu R, se kterým software IBM SPSS Statistics spolupracuje.

Smyslem obdobných studií je mapovat aktuální situaci a trendy v užívání drog a počtech jejich uživatelů. Výsledky NMS publikuje ve Výroční zprávě, v samostatných publikacích nebo v odborných recenzovaných časopisech. Výroční zprávu a další analýzy NMS předkládá Radě vlády pro koordinaci protidrogové politiky (<http://rvkpp.vlada.cz>) a vládě ČR. Většinu dat pak NMS předává na evropské úrovni Evropskému monitorovacímu středisku pro drogy a drogové závislosti pro celoevropské analýzy a publikace (<http://www.emcdda.europa.eu/publications>), klíčová data jsou předávána také UNODC formou každoročního dotazníku (<http://www.unodc.org/>). Srovnání rozdílů v čase nebo mezi evropskými zeměmi přitom pomáhá identifikovat problémy v české protidrogové politice a hodnotit její efektivitu.

Díky IBM SPSS Statistics můžeme snadno a přehledně zpracovávat velké datové soubory. Navíc je poměrně snadné naučit se jej ovládat, takže s ním na různé úrovni pokročilosti pracuje většina zaměstnanců NMS. Vstupní školení nových zaměstnanců v SPSS a průběžná školení jsou součástí budování odborné úrovně týmu NMS.

---

*„Zpracování informací
o drogách je naše práce
a IBM SPSS Statistics je
nástroj, který nám pomáhá
pracovat spolehlivěji,
kvalitněji a rychleji.“*

- Mgr. Kateřina Škařupová
